

Talousvaliokunnalle
tav@eduskunta.fi

HE 47/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, jätelain ja kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, jätelain ja kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta (HE 47/2026 vp).

Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin tavoitteena on edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa sekä vihreän siirtymän toteuttamista edistämällä erityisesti kiertotaloutta sekä puhdasta ja vihreää taloutta. Ehdotettavien muutosten tavoitteena on muun muassa puuttua nykyistä tehokkaammin totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien ympäristöväittämien esittämiseen. Tavoitteet ovat kannatettavia, mutta valitettavasti sekä direktiivi että hallituksen esitys jättävät avoimeksi ympäristö- ja kestävyysmerkintöihin liittyviä kysymyksiä, jotka ovat keskeisiä kotimaisen media- ja kustannusalan näkökulmasta.

Kestävyysmerkintöjä ja ympäristöväittämiä koskeva sääntely kiristyy, ja haluamme nostaa esiin muutamia kotimaiselle media-alalle ja kirja-alalle tärkeitä seikkoja.

Medialiiton pääviestit

1. Kestävyysmerkintöjen tulkinnanvaraisuuden takia olisi tärkeää saada vahvistus sille, että jos elinkeinonharjoittaja käyttää sallittua, kolmannen osapuolen myöntämää kestävyysmerkintää, merkintää pitäisi kokonaisuutena käsitellä sallittuna.
2. Median itsesääntelyjärjestelmää tarkoittavan merkinnän ei tule kuulua soveltamisalaan.
3. Sääntelyn soveltaminen ei saa johtaa kohtuuttomuuksiin kirja- ja kustannusallalla. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin maakohtaisessa soveltamisessa tulisi hyödyntää kansallista liikkumavaraa ja pyrkiä välttämään EU-sääntelyn Suomelle ongelmalliset seuraukset.

Kestävyyserkintöjen tulkinnanvaraisuus

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteessa toteaa, että kestävyysmerkinnällä tarkoitetaan vapaaehtoista kulutushyödykkeen, prosessin tai yrityksen ympäristöominaisuuksia tai yhteiskunnallisia ominaisuuksia koskevaa merkintää. Yleisellä ympäristöväittämällä puolestaan tarkoitetaan sellaista kestävyysmerkintään sisältyvätöntä ja kirjallisesti tai suullisesti esitettyä ympäristöväittämää, jota ei täsmennetä selvästi ja helposti havaittavasti samassa viestintävälineessä kuin missä kyseinen ympäristöväittämä esitetään. Harhaanjohtavana pidetään jatkossa sellaisen kestävyysmerkinnän esittämistä, joka ei perustu sertifiointijärjestelmään tai jota viranomaiset eivät ole vahvistaneet.

Ehdotetussa lainsäädännössä kestävyysmerkinnän määritelmään liittyy tulkinnanvaraisuutta. Tämä tuodaan esiin myös hallituksen esityksessä, jossa todetaan nimenomaisesti, että joidenkin nykyisin käytössä olevien merkintöjen osalta on vielä epävarmuutta siitä, tulevatko ne kestävyysmerkinnän määritelmän piiriin vai eivät.

Kirja-alan näkökulmasta haastavaksi tilanteen tekee se, että kirjoissa tyypillinen kestävyysmerkintä voi sisältää myös ympäristöväittämän. Esimerkiksi kirja-alalla on käytössä FSC-merkki, joka myönnetään tietyt kriteerit täyttävälle toimijalle. Asetusehdotuksen mukaan jatkossakin sertifiointijärjestelmä on keino osoittaa, että kulutushyödyke, menetelmä, elinkeinonharjoittaja tai elinkeinotoiminta täyttää tietyn kestävyysmerkinnän käytölle asetetut, julkisesti saatavilla olevat vaatimukset.

Kirja-alan kannalta olisi tärkeää saada vahvistus sille, että jos elinkeinonharjoittaja käyttää sallittua, kolmannen osapuolen myöntämää kestävyysmerkintää, merkintää pitäisi kokonaisuutena käsitellä sallittuna, vaikka se sisältäisi ympäristöväittämän. Eli esimerkiksi kirja-alalla yleisen FSC-sertifikaatin sisältämää ilmaisua ”Tukee vastuullista metsänhoitoa” ei tulkittaisi yleiseksi ja siten kielletyksi ympäristöväittämäksi, vaan kuluttajan kannalta kestävyysmerkintää selittäväksi ja kuvaavaksi sertifioidun kestävyysmerkinnän osaksi.

Jos kyseisiä väittämiä ei jatkossa sääntelyn tiukentuessa saisikaan painaa kirjoihin, olisi tärkeää, että ennen lain noudattamisen alkamista kirjoihin painettuihin, lainmukaiseen sertifikaattiin sisältyviin ja niitä selventäviin väittämiin suhtauduttaisiin sallivammin. Erityisen tärkeää olisi, ettei ennen 27.9.2026 valmistettuja tai markkinoille saatettuja tuotteita, joissa on kolmannen osapuolen myöntämä kestävyysmerkintä, pitäisi poistaa markkinoilta.

Tämä on tärkeää muun muassa siksi, että jos lainvastaisin merkinnöin varustettuja hyödykkeitä olisi siirtymäajan jälkeenkin kaupan, elinkeinonharjoittajien tulisi peittää lainvastaiset merkinnät tarroin tai vaihtoehtoisesti antaa lisätietoja tuotteiden yhteydessä. Hallituksen esityksen mukaan tämän vaatimuksen vaikutusten arvioidaan koskevan erityisesti sellaisia elinkeinonharjoittajia, joiden varasto kiertää hitaasti tai jotka myyvät kuluttajille käytettyjä tavaroita. Lisäksi merkitystä voi olla sillä, millaisesta tuotteesta on kyse.

Kirjat eroavat muista markkinoilla olevista tuotteista. Kirjoissa kestävyysmerkinnät painetaan tyypillisesti itse kirjaan eikä pois heitettävään myyntipakkaukseen. Kirjan elinkaari on pitkä. Näin ollen velvoitteet peittää tai poistaa yleiset ympäristövaihtamät koskisivat sekä niitä elinkeinonharjoittajia, jotka myyvät uusia kirjoja, että elinkeinonharjoittajia, jotka myyvät käytettyjä kirjoja. Tämä aiheuttaisi taakkaa monille toimijoille.

Median itsesääntelyjärjestelmää tarkoittavan merkinnän ei tule kuulua soveltamisalaan

Asetusehdotuksen mukaan harhaanjohtavana pidetään jatkossa sellaisen kestävyysmerkinnän esittämistä, joka ei perustu sertifiointijärjestelmään tai jota viranomaiset eivät ole vahvistaneet. Kestävyysmerkinnällä voidaan kuvata myös yhteiskunnallista kestävyttä.

Median sitoutuminen hyvää journalistista tapaa valvovaan itsesääntelyjärjestelmään poikkeaa merkitykseltään ja tarkoitukseltaan olennaisesti muista yhteiskuntavastuuseen tai yhteiskunnalliseen kestävyteen liittyvistä merkinnöistä. Itsesääntelyjärjestelmään kuulumista osoittavan merkinnän ei tule kuulua nyt säädettävän sertifiointivelvollisuuden piiriin.

Julksen sanan neuvoston (JSN) ratkaisutoiminnassa on kyse jatkuvasti päivittyvästä journalismin hyvää tapaa koskevien itsesääntelynormien tulkinnasta. Tällaisten normien noudattamista ei voida valvoa sertifiointimenettelyssä eikä JSN:ää riippumattomana ratkaisuelimenä voida alistaa ulkopuolisen tahon valvottavaksi sertifiointijärjestelmässä vaadituin tavoin. JSN katsotaan yleisesti eurooppalaisen medianvapaussäädöksen tarkoittamaksi media-alan laajalti tunnustetuksi ja hyväksytyksi itsesääntelymekanismiksi.

Hyvän journalistisen tavan valvonta perustuu mediaa kuluttavan yleisön tekemiin kanteluihin. On tärkeää, että yleisö voi mahdollisimman helposti tunnistaa ne tiedotusvälineet, jotka ovat sitoutuneet itsesääntelyjärjestelmään ja joiden julkaisemista sisällöistä on mahdollista kannella JSN:lle.

Ehdotamme siksi, että talousvaliokunta täsmentää mietinnössään, ettei valtioneuvoston asetuksessa määriteltynä kestävyysmerkintänä pidetä logoa, jolla tiedotusväline osoittaa sitoutumisensa eurooppalaisen medianvapaussäädöksen (EU) 2024/1083 18 artiklan 1 kohdan d-luettelamakohdan mukaiseen media-alalla laajalti tunnustettuun ja hyväksyttyyn itsesääntelymekanismiin.

Sääntelyn soveltaminen ei saa johtaa kohtuuttomuuksiin kirja- ja kustannusallalla

Direktiivin nojalla annettuja säännöksiä on alettava soveltaa 27.9.2026 lukien. Siten lähtökohtaisesti kaikki tuotteet, jotka on pakattu tai merkitty vanhojen käytäntöjen mukaisesti esimerkiksi siten, että ne sisältävät kiellettyjä ympäristövaihtamia tai puutteellisia merkintöjä, muuttuvat lainvastaisina myyntikelvottomiksi sääntelyn soveltamisen alkaessa.

Hallituksen esityksen liitteenä olevaan valtioneuvoston asetusluonnokseen on kirjattu kansallinen siirtymäaika. Asetusluonnoksen voimaantulosäännöksen mukaan tiettyjä asetuksen kirjauksia sovellettaisiin 27.3.2027 lukien markkinointiin, joka sisältyy ennen asetuksen voimaantuloa markkinoille saatettuun hyödykkeeseen tai sen pakkaukseen. Markkinoille saatetun hyödykkeen sijasta voisi olla perustellumpaa käyttää ilmaisua valmistettu hyödyke tai sen pakkaus.

Kansallinen siirtymäaika on kannatettava tapa puolustaa kotimaisten elinkeinonharjoittajien toimintaedellytyksiä. Valitettavasti ehdotettu siirtymäaika ei riittävällä tavalla huomioi tuotteiden erilaista elinkaarta. Kirjankustannusalan erityispiirre on kirjojen pitkä elinkaari. Uusi sääntely osu ikävällä tavalla kirjojen elinkaaren eri vaiheisiin: sekä elinkeinonharjoittajiin, jotka myyvät uusia kirjoja, että elinkeinonharjoittajiin, jotka myyvät käytettyjä kirjoja. Kirjoihin ei ole mahdollista tehdä uutta pakkausta, vaan ainoa keino olisi peittää kirjoihin painetut sertifikaatit.

Kestävin ratkaisu olisi, ettei uusi lainsäädäntö olisi taannehtivaa, vaan sitä sovellettaisiin vain sellaisiin tuotteisiin, jotka valmistetaan 27.9.2026 tai sen jälkeen, kuten kirjojen kohdalla sellaisiin kirjoihin, jotka painetaan 27.9.2026 tai sen jälkeen.

Hallituksen esityksessä todetaan, että erityisesti kestävyysmerkintää ja ympäristövaihtamia koskeva uusi sääntely tulee aiheuttamaan elinkeinonharjoittajille valikoiman läpikäyntiä, uusien ohjeistuksien laatimista ja mahdollisesti tuotteiden poistamista, mikä vaatii merkittäviä resursseja ja voi aiheuttaa pahimmillaan jopa hävikkiä. ***Toivomme talousvaliokunnan kiittävän huomiota siihen, että uusi sääntely osuu valitettavan kovaa erityisesti hitaasti liikkuviin tuotteisiin, kuten painettuihin kirjoihin.***

Jos tavoitellaan ympäristön kannalta kestäviä ratkaisuja, käyttökelpoisten tuotteiden, kuten pitkän elinkaaren tuotteiksi tarkoitettujen kirjojen, hävittämistä ei voida pitää millään tavalla direktiivin tavoitteiden mukaisena.

Hävittäminen ei ole kestävä ratkaisu myöskään muun EU-lainsäädännön valossa. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin voimaansaattaminen saattaa johtaa siihen, että suuri määrä eri aloilla toimivien elinkeinonharjoittajien valmistamista tuotteista joudutaan poistamaan myynnistä ja pahimmassa tapauksessa tuhoamaan. Kuten hallituksen esityksessäkin tuodaan esiin, parhaillaan valmistellaan myös EU:n ekosuunnitteluasetuksen kansallista täytäntöönpanoa. Ekosuunnitteluasetus tuli voimaan 18.7.2024, ja asetuksen yhtenä tavoitteena on ehkäistä tuotteiden tuhoamista. Aluksi asetuksen mukainen tuhoamiskielto koskee vaatteita ja kenkiä, mutta laajenee tulevana vuosina myös muihin tuoteryhmiin.

Elinkeinonharjoittajien kannalta on kestävämpiä, että EU-tasolla annetaan keskenään näinkin ristiriitaista sääntelyä. Sääntelyn koherenttiuden takia ***ehdotamme, että talousvaliokunta toisi tämän ristiriidan esiin lausunnossaan sekä korostaisi, että pitkän elinkaaren tuotteiden, kuten kirjojen, poistaminen markkinoilta ja pahimmassa tapauksessa tuhoamisen tulisi olla viimeinen keino ja joka tapauksessa erittäin ei-toivottu lopputulos, jota EU-lainsäätäjä ei voi tavoitella pyrkiessään ympäristön kannalta kestäviin tavoitteisiin.***

Hallituksen esityksessä todetaan, että vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi on lähtökohtaisesti täysharmonisoiva. Tästä huolimatta toivoisimme, että kaikki mahdollinen kansallinen liikkumavara käytettäisiin, jotta ei päädyttäisi kotimaisen media- ja kirjankustannusalan kannalta ei-toivottuihin lopputuloksiin. Euroopan komissio on ilmoittanut vetoavansa kansallisiin valvoviin viranomaisiin, jotta ne käyttäisivät valvonnassaan harkintaa direktiiviin perustuvien säännösten soveltamisen alkuvaiheessa.

Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin maakohtaisessa soveltamisessa tulisi hyödyntää kansallista liikkumavaraa ja pyrkiä välttämään EU-sääntelyn Suomelle ongelmalliset seuraukset, joista valiokunnalle tuttu, tuorehko esimerkki on EU:n asetus poliittisen mainonnan avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä.

Ehdotamme, että talousvaliokunta toisi lausunnossaan esiin, että harkinta tarvitaan myös kansallisen siirtymäajan jälkeen erityisesti sellaisten tuotteiden valvonnassa, jotka eivät pitkän elinkaarensa takia käytännössä hyödy siirtymäajasta.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg

toimitusjohtaja

Johanna Haapiainen-Makkonen

juridinen asiantuntija

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 21 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,2 miljardia euroa.